

ZWIĄZKI BANKOWOŚCI Z SEKTOREM UBEZPIECZENIOWYM W POLSCE

Tadeusz TRUSKOLASKI

1. Wprowadzenie

Firmy ubezpieczeniowe są istotnym elementem stabilizującym rynek finansowy, a ich współpraca z sektorem bankowym przyczynia się do rozwoju gospodarki rynkowej. Towarzystwa ubezpieczeniowe są pozytywnym przykładem dostosowywania się do zmieniających warunków otoczenia, stosowania innowacji w swojej działalności oraz skutecznej ekspansji w zdobywaniu i ugruntowywaniu swoich pozycji na rynku. Rozwój ubezpieczeń w Polsce jest bardzo dynamiczny, ale coroczny wysoki wzrost składki przypisanej wynika głównie z zaniedbań powstałych przed 1990 rokiem. Na tle dobrze rozwiniętych krajów plasujemy się, pod tym względem, na odległych pozycjach. Według badań szwajcarskiej firmy reasekuracyjnej Swiss Re Polska w 1999 roku zajęła 43 miejsce na świecie pod względem zbioru składki na jednego mieszkańca. W stosunku do Szwajcarii gdzie mieszkaniec wydał przeciętnie 4643 dolary na ubezpieczenia w Polsce przeznaczają się na ten sam cel 117 dolarów.[5] Powyższe informacje ukazują rozmiar zadań jakie stoją przed sektorem ubezpieczeniowym w Polsce. Ich realizacja nie będzie możliwa bez rozwoju firm ubezpieczeniowych i powiększania kapitałów własnych. Pożądana jest również ścisła współpraca pomiędzy różnymi instytucjami sektora finansowego w tym przede wszystkim z bankami.

Banki w Polsce według opinii agencji ratingowej Fitch mają dobre perspektywy wzrostu, ale borykają się również z wieloma trudnościami w tym z niską efektywnością.[2] Muszą więc poszukiwać nowych dróg rozwoju na rynku finansowym do których należy zaliczyć aliance z firmami ubezpieczeniowymi.

Celem opracowania jest więc określenie relacji pomiędzy bankami i towarzystwami ubezpieczeniowymi oraz ukazanie rozwoju grup bankowo-ubezpieczeniowych tak zwanych bankassurance.

2. Rozwój instytucji bankassurance

Zdaniem specjalistów, stopniowo na rynku finansowym zacierać się będzie różnica pomiędzy bankami a firmami ubezpieczeniowymi. Przyszłość to ich zdaniem „finansowe supermarkety”, gdzie klient pod jednym dachem mógł kupić najróżniejsze produkty finansowe - kredyty, lokatę, polisę ubezpieczeniową, itp. Ważnym jest przy tym nie tylko to, że klient będzie mógł skorzystać z usługi bankowej i ubezpieczeniowej w tej samej instytucji, ale również to, że powstanie grup bankowo - ubezpieczeniowych będzie znacząco podnosiło stabilność i bezpieczeństwo instytucji finansowych.

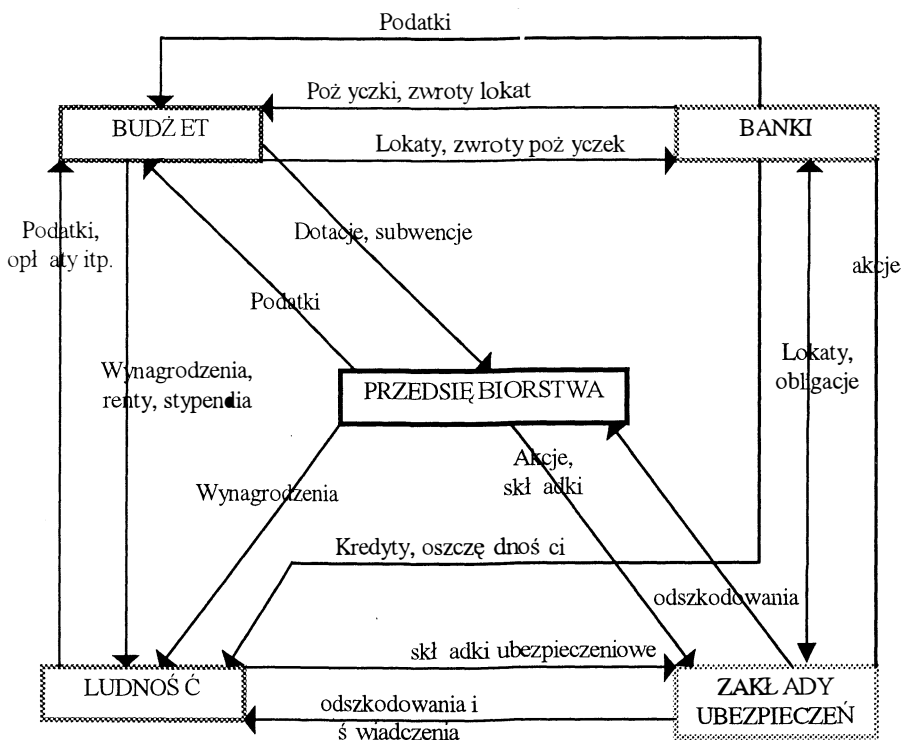
W świetle powyższych rozważań można sformułować wniosek, że każde z ogniw systemu finansowego posiada z określonego punktu widzenia istotne znaczenie. Wszystkie one są ze sobą nierozzerwalnie związane i tworzą organiczną całość, co przedstawia poniższy schemat 1. Jak wynika z celu opracowania w polu

zainteresowania Autora pozostają jedynie relacje pomiędzy bankami a firmami ubezpieczeniowymi.

Jedną z głównych zmian strukturalnych w dotychczasowym rozwoju bankowości jest proces konwergencji sektora bankowego i ubezpieczeniowego. Wynikiem zachodzących przemian jest tworzenie grup bankowo-ubezpieczeniowych nazywanych też *bancassurance*. Przez pojęcie *bancassurance* należy rozumieć trwałe połączenie instytucji bankowej z instytucją ubezpieczeniową w celu oferowania produktów bankowych i ubezpieczeniowych w ramach istniejących struktur bankowych. Do głównych przyczyn powstawania tego typu instytucji można zaliczyć: zmiany w otoczeniu ekonomicznym, rozwój technologii, deregulację oraz globalizację rynków finansowych. Oprócz czynników zewnętrznych można wyróżnić również przesłanki wewnętrzne stojące za decyzją banków podjęcia działalności ubezpieczeniowej. Jest to przede wszystkim występowanie efektu synergii przy łączeniu działalności bankowej i ubezpieczeniowej. Ponadto związki kapitałowe dwóch sektorów przyczyniają się do dywersyfikacji źródeł przychodów, zmniejszenia ryzyka działalności oraz stabilizacji zysków.[4]

SCHEMAT 1

Relacje pomiędzy poszczególnymi ogniwami systemu finansowego państwa

Źródło: J. Łańcucki: Podstawy finansów ubezpieczeń gospodarczych, PWN, Warszawa 1996, s. 31.

3. Grupy bankowo-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach gospodarczych

Tworzenie się grup bankowo - ubezpieczeniowych w dużym stopniu wpływa na wizerunek sektora ubezpieczeń. Na świecie powstają potężne grupy finansowe o miliardowych aktywach. Również w Polsce powstawanie powiązań pomiędzy bankami i firmami ubezpieczeniowymi przybiera na sile. W 1998 roku banki posiadały znaczące udziały w towarzystwach ubezpieczeniowych. Potentatem ubezpieczeniowym był Kredyt Bank PBI. Miał on udziały w pięciu towarzystwach: 4, 82 proc. akcji Polisy, 26, 1 proc. -- CNP Polisy-Życie, 34, 8 proc. -- Agropolisy oraz 1, 25 proc. TU Daewoo. Poza tym bank całkowicie kontrolował Herosa Life (95, 46 proc. akcji). Nie wszystkie inwestycje okazały się trafione, Polisa S.A. utraciła koncesję na działalność ubezpieczeniową i upadła w lutym 2000 r.

Z kolei Powszechny Bank Kredytowy oraz Bank Handlowy utworzyły macierzyste firmy ubezpieczeniowe. PBK powołał dwie. Jedna prowadzi sprzedaż ubezpieczeń majątkowych, druga -- polis na życie. Bank Handlowy wspólnie z Zurich Group, która jest także akcjonariuszem banku, utworzyli Zurich Handlowy i Zurich Handlowy Życie. W ubezpieczenia zainwestował także Wielkopolski Bank Kredytowy. Ma po 10 proc. akcji Commercial Union Życie i Commercial Union ubezpieczenia majątkowe. Bank Przemysłowo-Handlowy natomiast nabył 29 proc. akcji Compensy. Na liście banków, które rozpoczęły inwestowanie w ubezpieczenia, znalazły się także Bank Energetyki (współwłaściciel radomskiej Energo-Asekuracji), Bank Wschodni (Polonia), Bank Rozwoju Eksportu (Alte Leipziger Hestia) i Powszechny Bank Gospodarczy (Heros).[8] Zakres tych powiązań przedstawia poniższa tabela.

TABELA 1

Udziały banków w firmach ubezpieczeniowych

Bank	Udziały	Towarzystwo ubezpieczeniowe
Powszechny Bank Kredytowy S.A.	100%	T.U. PBK Życie S.A.
Powszechny Bank Kredytowy S.A.	73%	T.U. PBK S.A.
Powszechny Bank Kredytowy S.A.	25%	Warta S.A.
Kredyt Bank PBI S.A.	21,3%	TUK S.A.
Kredyt Bank PBI S.A.	51,9%	Heros Life S.A.
Kredyt Bank PBI S.A.	6,2%	Polisa S.A.
Kredyt Bank PBI S.A.	15,9%	Polisa Życie S.A.
Wielkopolski Bank Kredytowy S.A.	10%	CU T.U. na Życie S.A.
Wielkopolski Bank Kredytowy S.A.	10%	CU Polska S.A.
Bank Handlowy S.A.		Zurich-Handlowy S.A.
Bank Handlowy S.A.		Zurich-Handlowy Życie S.A.
Bank Przemysłowo-Handlowy S.A.	29%	Compensa S.A.
Bank Przemysłowo-Handlowy S.A.	5%	Warta S.A.
PKO BP	18,5%	Warta Vita S.A.
Powszechny Bank Gospodarczy S.A.	80%	Heros S.A.

Źródło: Opracowano na podstawie, www.elektron.pw.edu.pl/ Stan na II kwartał 1998.

Kompleksowe dane z tabeli 1 przedstawiają sytuację z połowy 1998 r. Od tego czasu sytuacja uległa określonym zmianom. Nie istnieje obecnie Polisa S.A., fakt upadku tej firmy nie zraził Kredyt Banku do inwestowania w ubezpieczenia. Największym

akcjonariuszem Herosa Life S.A. jest właśnie Grupa Kredyt Banku S.A. do której należy ponad 95% akcji Towarzystwa.[1] Również głównym akcjonariuszem Towarzystwa Ubezpieczeń w Rolnictwie i Gospodarce Żywnościowej „Agropolisa” jest Kredyt Bank S.A. W jego placówkach można zawrzeć umowę ubezpieczenia oraz być poinformowanym na temat produktów ubezpieczeniowych oferowanych przez Agropolisę.[10]

Wysoki stopień zainteresowania ubezpieczeniami wykazuje nadal Powszechny Bank Kredytowy. W Towarzystwie Ubezpieczeń na Życie Royal PBK, które jest brytyjsko-polską spółką akcyjną, specjalizującą się w indywidualnych i grupowych ubezpieczeniach na życie, Powszechny Bank Kredytowy posiada 40% akcji Royal PBK, pozostałe 60% akcji firmy należy do Royal & SunAlliance - jednej z największych brytyjskich grup ubezpieczeniowych. Obaj udziałowcy aktywnie wspierają rozwój Royal PBK, inwestując w nowe produkty, rozbudowę sieci sprzedaży, szkolenia dla pracowników i promocję. Kapitał akcyjny Royal PBK wynosi 50 mln 750 tysięcy złotych. Jest to jeden z wyższych kapitałów akcyjnych wśród firm ubezpieczeniowych.[15] Bank nadal jest głównym akcjonariuszem Towarzystwa Ubezpieczeniowego PBK S.A. W skład Grupy Kapitałowej wchodzi ponadto:[17]

- Górnośląski Bank Gospodarczy SA w Katowicach,
- Royal PBK Ubezpieczenia na Życie,
- PBK Leasing SA,
- PBK ATUT - Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA,
- PBK Ochrona SA,
- Powszechne Towarzystwo Emerytalne PBK SA.

Kapitał akcyjny TU PBK SA wynosi aktualnie 57 mln zł. i jest w całości opłacony.

Nadal poważnym inwestorem jest w Compensie S.A. jest Bank Przemysłowo-Handlowy S.A. Jego udział w kapitale akcyjnym od 1998 roku zmniejszył się jednak z 29% do 10,45%. Strategicznym i większościowym akcjonariuszem Towarzystwa jest Hamburg-Mannheimer.[7]

Partnerem CU w Polsce jest Wielkopolski Bank Kredytowy SA z Poznania, który posiada 10 proc. udziałów w spółce Commercial Union Polska - Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA. Kapitały własne firmy przekraczają 247 mln PLN.[12]

Najwięcej emocji budzi prywatyzacja PZU S.A. i udziały jakie posiada konsorcjum Eureka (20%) i BIG Bank Gdański (10%). Pomimo przejściowych trudności w zarządzaniu firmą, jakie wywołuje obecny skład akcjonariuszy, dalszy proces przejmowania udziałów od Skarbu Państwa przez instytucje finansowe wydaje się nieunikniony.

Banki nie tylko inwestują w duże firmy ubezpieczeniowe, wykazują również zainteresowanie towarzystwami ubezpieczeń wzajemnych. W strukturze kapitałowej TUW „Wielkopolska” 40% udziałów posiada Gospodarczy Bank Wielkopolski, zrzeszający 90 banków spółdzielczych.

Większościowe udziały w TUW SKOK posiada Krajowa Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa. Natomiast niewielkimi udziałami w Towarzystwie Ubezpieczeń Wzajemnych (TUW) dysponuje Cukrobank z Wrocławia (3,6%) oraz Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych (3,23%).[6]

4. Inwestycje bankowe w II filar ubezpieczeń społecznych

Najpoważniejsze polskie banki włączyły się w proces tworzenia powszechnych towarzystw emerytalnych. W czternastu spośród dwudziestu jeden powszechnych towarzystw emerytalnych akcjonariuszami są banki. Różne są nie tylko ich udziały – od 3% do 100% – ale również ich znaczenie na polskim rynku. Zaangażowane kapitałowo w PTE są bowiem jedne z największych polskich banków, jak Pekao S.A., Bank Handlowy, PKO BP, a także znaczące zagraniczne korporacje: Citibank, Paribas, ale też mniejsze polskie instytucje finansowe, jak np. InvestBank.[11] Banki obok doświadczenia w inwestowaniu kapitałów są właścicielami skomplikowanych systemów informatycznych. Dzięki czemu są w stanie obsłużyć setki tysięcy członków funduszy. Bank jest bowiem nie tylko instytucją zaufania publicznego, ale posiada wiedzę o rynkach finansowych i doświadczenie w zarządzaniu aktywami.

TABELA 2

Udziały banków w Powszechnych Towarzystwach Emerytalnych

Bank	PTE	Udział
Wielkopolski Bank Kredytowy	Commercial Union PTE BPH CU WBK	10%
Bank Przemysłowo-Handlowy	Commercial Union PTE BPH CU WBK	10%
BIG Bank Gdański	PTE Big Banku Gdańskiego	55%
Bank Handlowy	PTE PKO/Handlowy	50%
PKO BP	PTE PKO/Handlowy	50%
Citibank (Poland)	PTE Dom	50%
Powszechny Bank Kredytowy	PTE PBK	55,8%
Bank Rozwoju Eksportu	PTE Skarbiec-Emerytura	75%
Pekao SA	PTE Pekao/Alliance	100%
Bank Śląski	PTE Nationale-Nederlanden	20%
Górnośląski Bank Gospodarczy (Grupa PBK)	PTE PBK	3%
Invest Bank	PTE Polsat	21%
Bank Ochrony Środowiska	PTE Epoka	26%
Bank Gospodarstwa Krajowego	PTE Epoka	10%
Kredyt Bank	PTE Kredyt Banku	97%
Paribas	Pocztowo-Bankowe PTE	10%
Europejski Bank Odbudowy i Exportu	Winterthur PTE	30%

Źródło: [11].

Z tabeli 2 wynika, że większość towarzystw emerytalnych ma jako swoich założycieli banki. Pekao/Alliance Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA zostało utworzone przez największy polski bank - Bank Pekao SA i Alliance Capital, amerykańską korporację finansową. W listopadzie 2000 r. Bank Pekao SA nabył od Alliance Capital udziały w Pekao/Alliance PTE SA, dzięki czemu stał się jedynym

właścicielem Towarzystwa. Pekao/Alliance PTE SA administruje Otwartym Funduszem Emerytalnym o tej samej nazwie.[13]

Kolejnym największym udziałem banku w kapitale może wykazać się PTE Kredyt Banku.

Firmą zarządzającą Bankowym Otwartym Funduszem Emerytalnym jest PKO/Handlowy Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A. PKO/Handlowy PTE S.A. zostało założone przez zaliczające się do największych i najstarszych polskie banków - PKO BP oraz Bank Handlowy. Sama nazwa OFE i jego założyciele są najlepszym dowodem na wzrost zainteresowania ubezpieczeniami przez instytucje bankowe.

PTE Skarbiec - Emerytura S.A. został utworzony przez BRE Bank SA i Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeniowe Hestia Insurance SA. Taki skład akcjonariatu jest kolejnym wyraźnym dowodem na współdziałanie bankowości i ubezpieczeń. Zarówno BRE Bank SA i STU Hestia Insurance SA są znani i uznani na rynku finansowym w Polsce.[16]

Powszechne Towarzystwo Emerytalne PBK SA zarządza Otwartym Funduszem Emerytalnym PBK ORZEŁ. Akcjonariuszami PTE PBK SA s[]:[14]

- PBK SA - 56,37% akcji,
- Aetna Int. - 40,00% akcji,
- GBG SA - 3,00% akcji,
- TU PBK SA - 0,63% akcji.

PTE BIG Banku Gdańskiego zarządza Otwartym Funduszem Emerytalnym Ego. Akcjonariuszami towarzystwa są BIG Bank Gdański (55 proc. kapitału akcyjnego) oraz Eureko (45 proc). Łącznie zarządzają aktywami o wartości ponad 150 mld USD. Akcjonariuszami PTE Dom są natomiast Citibank i Warta. Każdy z tych podmiotów ma połowę akcji towarzystwa. Citibank, rozwija działalność bankową m.in. w zakresie finansowania działalności inwestycyjnej i detalicznej. Oferuje również usługi maklerskie. Na całym świecie grupa ta zarządza aktywami o wartości 700 mld USD.[3]

5. Dystrybucja i inne formy współpracy

Ponadto jak zaznaczono w poprzedniej części opracowania szereg banków współpracuje z firmami ubezpieczeniowymi, pośrednicząc w sprzedaży polis. Do niedawna banki i ubezpieczyciele stanowiły dwa całkowicie odmienne obszary działania. Banki - działały przez terytorialne biura, do których klienci zwracali się osobiście. Ubezpieczyciele - działali z reguły przez sieć pośredników funkcjonujących w jako agencji firm. Nie było również punktów wspólnych obu podsektorów - do czasu zaistnienia produktów emerytalnych na bazie inwestycyjnej.

Kolejnym polem kooperacji banków i ubezpieczycieli jest wspólne działanie w zakresie lokowania funduszy ubezpieczeniowych. Znaczna ich część jest deponowana na kontach bankowych. Ustawodawca ograniczył górny pułap lokat w jednym banku do 20% ich kapitału własnego. Natomiast możliwe, a nawet pożądane jest pośrednictwo wyspecjalizowanych instytucji finansowych, w tym banków, w lokowaniu kapitałów ubezpieczeniowych w inne przedsięwzięcia przewidziane przez ustawę.[7]

Banki i towarzystwa ubezpieczeniowe współdziałają również w tworzeniu nowych produktów. Bank Pekao S.A. wraz z Towarzystwem Ubezpieczeniowym Allianz Polska wprowadza jako swoją propozycję innowacyjny program EuroOpieka będący produktem z dziedziny bancassurance. Łączy on elementy ubezpieczenia na życie z możliwością powiększenia zgromadzonego kapitału.[18]

6. Zakończenie

Z przebadanych na potrzeby niniejszego opracowania 49 banków komercyjnych, związki kapitałowe z instytucjami ubezpieczeniowymi stwierdzono w 13 przypadkach. Ilość placówek inwestujących w ubezpieczenia nie oddaje w pełni skali zjawiska, ponieważ w grupy bankowo-ubezpieczeniowe zaangażowane są największe banki funkcjonujące w Polsce. Zaufanie, marka, pieniądze – to z pewnością potężne atuty, jakimi mogą się poszczycić banki. Marka wielu z nich jest bardzo znana i jest doskonałym zabiegiem reklamowym funduszu.

Warunkiem sprostowania przez firmy ubezpieczeniowe konkurencji zagranicznej jest ich konsolidacja. W porównaniu do standardów zachodnio europejskich, polski rynek znajduje się we wstępnej fazie rozwoju. W krajach o ugruntowanej gospodarce rynkowej kapitały ulokowane w instytucjach ubezpieczeniowych mają wartość porównywalną do budżetu państwa i są w przybliżeniu dwukrotnie mniejsze niż kapitały bankowe. Natomiast w Polsce aktywa ubezpieczycieli stanowią zaledwie kilka procent kapitałów sektora bankowego. Z uwagi na systematyczny proces wyrównywania różnic pomiędzy Polską a gospodarkami krajów należących do Unii Europejskiej, należy oczekiwać zbliżania poziomów rozwoju również w sektorze ubezpieczeniowym. Każde towarzystwo winno zatem stworzyć sobie jasną strategię stania się firmą europejską.

W tym celu powinny one:

1. Zgromadzić jak najwięcej informacji o rynku i o jego klientach, stworzyć wiarygodną bazę danych, która posłuży do opracowania nowych produktów oraz zapobieganie stratom finansowym.
2. Rozszerzyć współpracę z jednostkami finansowymi w tym z bankami w celu stworzenia instytucji zdolnych konkurować na rynku europejskim.
3. Powiększyć perspektywę działania o rynki europejskie - polskie firmy ubezpieczeniowe powinny wybrać dla siebie najlepszych światowych partnerów.

Perspektywę rozwoju ubezpieczeń należy wiązać z wprowadzoną reformą ubezpieczeń społecznych. W dalszym ciągu pogłębiać się będzie współpraca firm ubezpieczeniowych z bankami w zakresie funkcjonowania funduszy emerytalnych. Banki uzyskują w ten sposób dostęp do strumieni pieniężnych pochodzących ze składek ubezpieczeniowych, a towarzystwa ubezpieczeniowe korzystają z funkcji zarządzania kapitałem w banku.

Literatura

1. Biały A., Zdecyduje Kredyt Bank, „Rzeczpospolita”, 2000 r. nr 217.
2. Finanse w kraju, „Rzeczpospolita”, 2000 r. nr 156.
3. Karpiński S., Najważniejsi akcjonariusze, „Rzeczpospolita” 1999 r. nr 208.
4. Kowalewski O., Grupy bankowo-ubezpieczeniowe: definicje, historia rozwoju, przyczyny powstawania, „Bank i kredyt”, 1999 r., nr 10.
5. Powolny awans Polski, „Rzeczpospolita” 2000 r. nr 301.
6. Szczecińska A., Nowi udziałowcy, „Rzeczpospolita” 2000 r. nr 146.
7. Ustawa z dnia 28 lipca 1990 roku - O działalności ubezpieczeniowej, Dz. U. Nr 59, poz 344, z późniejszymi zmianami, art.61.
8. Więclaw E., Kto sprzedaje polisy, „Rzeczpospolita”, 1999 r. nr 255.
9. www.compensa.com.pl/akcjonariusze.htm
10. www.kredytbank.com.pl/grupa/tow_ubezpiecz.htm

11. www.noweubezpieczenia.infor.pl/archiwum/2/II_filar/index.html
12. www.numen.is.com.pl/cu-test/nasz/akcjonariusze.htm
13. www.pekao-alliance.com.pl/kim.html
14. www.pbk.pl/index.pl?grupa_pbk/pte-pbk
15. www.royalpbk.com/firma.htm
16. www.skarbiec-emerytura.pl/pte_skarbiec/akcjonariusze.html
17. www.tupbk.pl
18. www.ubezpieczony.pl/archiwum.htm

Dr Tadeusz TRUSKOLASKI

Katedra Polityki Regionalnej i Gospodarki Przestrzennej

Wydział Ekonomiczny

Uniwersytet w Białymstoku